

NÉHÁNY GONDOLAT ÉS JAVASLAT

a *Hogyan válasszunk akademikust?* című, az MTA elnöksége által közzétett ajánlásokhoz

Vértés Attila

az MTA rendes tagja, MTA–ELTE Nukleáris Szerkezetvizsgáló Kutatócsoport
vertesa@ludens.elte.hu

Az MTA életében háromévenként megismétlődő tagválasztás az akademikuskok számára nehéz időszak, amely munkát ad lélekleknek, szellemnek egyaránt.

Ennek a periodikusan visszatérő feladatnak a megkönnyítését és egyben eredményességének növelését célozzák azok az ajánlások, amelyeket az MTA elnökségének megbízásából, 2005 folyamán, egy *ad hoc* bizottság dolgozott ki Maróth Miklós akadémikus vezetésével. Ezen javaslatok követése elősegítené, hogy a legeredményesebb munkát végző doktoraink váljanak az MTA levelező, majd rendes tagjaivá.

Ennek az anyagnak az „A” pontja azt sugallja, hogy a választás során a tudomány-metria módszereit is célszerű felhasználni. Ebből kiindulva, szeretnék a természet- és műszaki tudományokkal foglalkozó osztályok számára egy olyan választási forgatókönyv-variációt felvetni, megfontolásra ajánlani, amely követi ezen osztályok eddigi tradícióit, de figyelembe veszi a bizottság ajánlását is.

A tudománymetria különböző paramétereinek alkalmazása, természetesen, a kiválasztás objektivitását növelné (Nalimov et al., 1980; Cronin, 1984; Cronin et al., 2000). De az is magától értetődik (tradícióinkból és szabályainkból következik), hogy új levelező tagokat csak akademikuskok választhatnak, titkos szavazással.

Jelen javaslat szerint az új levelező tagok megválasztása három lépésben történhetne.

1.) A korábbi szokásoknak megfelelően, az osztályok tagjai és a bizottságok javasolnának neveket, akiket alkalmasnak tartanak a levelező tagságra. (Talán elég lenne, ha az akademikuskok és a bizottságok is csak két-két nevet javasolhatnának.)

2.) Az így összeállt listából kellene kiválasztani egy pontrendszer segítségével az osztályonként legtöbb pontot elért tíz MTA doktort, és ők alkotnák azt a bázist, akikre az akademikuskok adhatnák végleges ajánlásukat, és akiknek életrajza megjelenjen a *Magyar Tudomány*-ban.

Vitaindítónak javasolok egy pontrendszer-variációt. (Amit aztán az osztályok, figyelembe véve specialitásaikat, magukhoz igazíthatnának, módosíthatnának.) Ez szerint az elérhető összes pont három tétel, A+B+C összege lenne:

$$A = \frac{\text{a jelölt dolgozatainak összes idegen idézete}}{100}$$

$$B = \frac{\text{a jelölt cikkeire kapott impakt faktorok összege}}{10}$$

$$C = \text{a jelölt módosított Hirsch-féle H indexe (H')}$$

A H index alkalmazását Jorge E. Hirsch a San Diegó-i University of California fizika-professzora javasolta (Hirsch, 2005; Bencze,

2006; Braun et al., 2005). Ennek definíciója: a H index jellemzi annak a kutatónak a tevékenységét, akinek H darab olyan publikációja van, amelynek mindegyikére legalább H darab idézetet kapott. Hirsch javaslatában az önidézetek is szerepelnek. A hazai tradíciókat figyelembe véve, azt javaslom, hogy mi egy módosított H indexet (H') használjunk, amely csak az idegen idézeteket veszi figyelembe.

Úgy vélem, hogy a fenti három paraméter együttes alkalmazása a kutatási munka eredményességét sokoldalúan tudja megjeleníteni. Másrészt az **A**, **B** és **C** értékek összemérhetőek lennének. Az említett tudományterületeken ezek várható értéke 25 ± 10 . Az **A**, **B** és **C** jellemzők kiszámításához az MTA Köztestületi Publikációs Adattárában (KPA) lévő adatokat lehetne felhasználni.

Ha a kisebb hatékonyságú tudományterületeken (például a kémiai osztály esetében a műszaki kémia területén) dolgozó kollégák nem tudnának bekerülni a legjobb tízes mezőnybe, akkor a létszámot bővíteni lehetne tizenkettőre vagy tizenötöre. (Ezzel el lehetne kerülni a tudományterületek szerinti külön csoportok létrehozását.)

3.) Amikor a választási folyamat során az akadémikusok titkosan szavaznak, akkor egy tíz-tizenöt főből álló mezőnyből kell, várhatóan,

két-három kollégát kiválasztani, és ez az arány lehetővé teszi, hogy a választók, ebben a fázisban, felhasználják a *peer review* (Braun et al., 1993) és az idézetek kontextusanálízisének módszerét is, valamint a tudományometriai paramétereken túl, minden más szempontot is figyelembe vehessenek. (Személyes tulajdonságok, tudományterületek közötti különbségek, hiányterületek, a tudományos közéletben végzett munka stb.)

Remélem, hogy a javasolt technika úgy használná fel a tudománymetria lehetőségeit, hogy nem csorbítaná az akadémikusok választási szabadságát, de növelné annak valószínűségét, hogy a legeredményesebb munkát végző doktorok legyenek az MTA új levelező tagjai.

A tudománymetria módszereivel létrehozott keret nagy segítséget (lelki tehermentesítést) is jelenthetne a választóknak, hiszen a keret tagjai már megmérték és a köztük lévő „tudománymetriai” különbségeket jogosan kompenzálhatják, túlkompenzálhatják a pontszámokkal nem mérhető tulajdonságok.

Kulcsszavak: *akadémikusválasztás, tudománymetria, pontrendszer, idegen idézet, impakt faktor, H index, önidézet, per review, kontextusanálízis*

IRODALOM

- Bence Gyula (2006): H-Index: Egy új javaslat az egyéni tudományos teljesítmény értékelésére, *Magyar Tudomány*, **1**, 88.
- Braun Tibor – Glänzel, W. – Schubert, A (2005): A Hirsch-type Index for Journals, *The Scientist (USA)*, **19**, 8.
- Braun Tibor – Schubert András (1993): *Szakértői bírálát (peer review) a tudományos kutatásban*. MTA Könyvtár, Budapest
- Cronin, Blaise (1984): *The Citation Process*. Taylor Graham, London

- Cronin, Blaise – Atkins, Helen Barsky (eds.) (2000): *The Web of Knowledge*, Information Today Inc., Medford, New Jersey
- Hirsch, Jorge E. (2005): An Index to Quantify an Individual's Scientific Output. <http://arxiv.org/abs/physics/0508025>
- KPA, <http://www.mtakoztest.hu/kpa.htm>
- Nalimov, Vaszilij Vasziljevics – Mulcsenko, Zinaida Makszimovna (1980): *Tudománymetria*. Akadémiai, Budapest